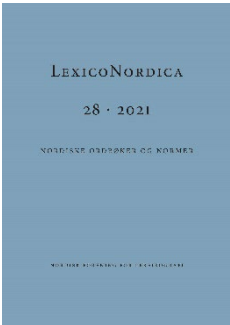

LexicoNordica

Titel:	Nordiske ordbøger og normer	
Forfatter:	Sturla Berg-Olsen & Anna Helga Hannesdóttir	
Kilde:	LexicoNordica 28, 2021, s. 9-13	
URL:	http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/lexn/issue/archive	

© 2021 LexicoNordica og forfatterne

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Nordiske ordbøker og normer

Sturla Berg-Olsen & Anna Helga Hannesdóttir

Vi er glade for å kunne presentere dette 28. nummeret i rekka av *LexicoNordica*, tidsskriftet som utgis av Nordisk forening for leksikografi (NFL). Dette nummeret skiller seg fra de foregående 27 ved at ingen av bidragene bygger på innlegg fra det tradisjonelle *LexicoNordica*-symposiet. På grunn av reise- og møterestriksjoner i forbindelse med koronapandemien lot det seg ikke gjøre å avholde et fysisk symposium i 2021, og redaksjonen bestemte derfor å avlyse symposiet og i stedet gå ut med invitasjoner til å sende inn artikler om temaet «nordiske ordbøker og normer». Nummeret inneholder sju artikler om ulike aspekter av dette temaet, én ikke-tematisk artikkel, to anmeldelser og et minneord over språkforskeren, leksikografen og leksikologen Hans Jonsson.

Spørsmålsstillinger knytta til språklige normer og hvordan de skal eller ikke skal gjenspeiles, er noe enhver leksikograf kan kjenne seg igjen i. Utvikling av stadig bedre korpusressurser og verktøy som gjør det enkelt å trekke ut relevante data om språket slik det ser ut i bruk, har gjort det lettere å lage ordbøker som skildrer språket som det er. Samtidig står redaksjonene ofte i en spagat mellom det deskriptive og det normative. I Norden er det lang tradisjon for at visse ordbøker nyter prestisje som uttrykk for de gjeldende normene, og brukerne av ordbøkene oppfatter ofte ordbøkene som en fasit på hva som er riktig. Det kan være vanskelig for leksikografene å formidle hvor grensa mellom det normative og det deskriptive i en ordbok går, og hvordan informasjonen i ordboka skal tolkes. Her kan vi med fordel samarbeide på tvers av redaksjonene og landegrensene for å finne gode løsninger.

Svenska Akademiens ordlista (SAOL) er et godt eksempel på en ressurs som nyter høy prestisje blant språkbrukerne og oppfattes

som en rettesnor for korrekt språk. Kristian Blensenius, Louise Holmer og Emma Sköldberg gir i sitt bidrag et innblikk i hvordan SAOL-redaksjonen vurderer noen sentrale aspekter av ordlista, blant annet lemmautvalget, opplysninger om bøyning og forholdet til andre autoritative normkilder. De siterer tilbakemeldinger fra brukere og antyder mulige endringer i framtidige utgaver av SAOL. I sin artikkel drøfter Sturla Berg-Olsen forholdet mellom offisiell norm og språket slik det ser ut i tekster, og hvordan spenningen mellom de to skaper utfordringer for de norske standardordbøkene. Med eksempler fra *Bokmålsordboka* viser han hvordan ikke-normerte former og uttrykk har vært ført fram til nå, og kommer med forslag til nye føringsmåter.

To artikler i dette nummeret tar opp forholdet mellom normativitet og deskriptivitet i islandske ordbøker: Jóhannes B. Sigtryggsson presenterer den nyeste utgaven av den offisielle islandske rettskrivningsordboka *Íslensk stafsetningarorðabók* samt planleggingsarbeidet med en ny utgave av denne. Han viser blant annet hvordan ordboka mange steder lenker direkte til rettskrivningsreglene, og diskuterer hvordan ordbokas normative rolle kan bygges ut på ulike måter, f.eks. ved eksplisitte henvisninger fra importord til islandske avløserord og økt bruk av kvalitative markører. Ari Páll Kristinsson har gjort en undersøkelse av utvalget av importord i den samme ordboka og sammenstiller dette med tilsvarende tall for *Íslensk nútítmamálsorðabók*, en ordbok med en uttalt deskriptiv profil. Selv om prosentandelen importord i de to ordbøkene er lik, er det klare systematiske forskjeller i hva slags importord som er tatt med, og resultatene harmonerer godt med ordbøkernes ulike formål og roller.

Helga Hilmisdóttir tar i sin artikkel opp en gruppe ord som i tradisjonelle ordbøker ofte har vært ignorert, nemlig diskurspartikler. På bakgrunn av data fra islandske talespråkskorpus argumenterer hun for at diskurspartiklene må behandles som egne ord, og for at funksjonene de uttrykker, bør gis fullgode beskrivelser i

ordbøkene. En annen gruppe ord som gjerne ikke dekkes i ordbøkene, er nyord, og Ola Karlsson gir i sitt bidrag en grundig presentasjon av hvilke kriterier Språkrådet i Sverige legger til grunn når det hvert år velger ut ord til sin nyordsliste. Mange problemstillinger som er aktuelle i nyordsarbeidet, er felles med leksikografien, f.eks. når det dreier seg om ordenes etableringsgrad og hvorvidt sensitive og nedsettende ord skal være med. I sitt bidrag gir Riina Heikkilä og Tarja Larsson et innblikk i arbeidet med å utvikle sverigefinsk terminologi på ulike fagområder og spre kjennskap om termene i ordlister. Selv om Sverige og Finland i mye ligner hverandre, er det ikke alltid mulig eller ønskelig å bruke finlandsfinske termer om svenske samfunnsforhold. Heikkilä og Larsson diskuterer konkrete eksempler på hvordan ulike løsninger er valgt i ulike tilfeller.

Dette nummeret inneholder som nevnt én ikke-tematisk artikkel, forfatta av Henrik Køhler Simonsen, som tar et fugleperspektiv på nordisk leksikografi og kommer med en utfordring til leksikografene og spesielt til NFL: Hvis nordisk leksikografi ikke skal miste sin relevans i samfunnet, trengs det en koordinert innsats på nøye utvalgte strategiske områder. Det gjenstår å se om NFL tar opp denne hansen.

Brita Ramsevik Riksem anmelder en tospråklig ordbok mellom bokmål og nynorsk som har som mål å gjøre det lettere å skrive nynorsk for folk med bokmål som hovedmål. Riksem diskuterer spesielt de valgene redaksjonen har gjort når det gjelder valgfri former i nynorsk, og drøfter noen prinsipielle sider ved den valgfriheten som nynorsknormen rommer. Anmeldelsen knytter slik også an til hovedtemaet i nummeret. I den andre anmeldelsen tar Eva Thelin opp fire svenske dialektordbøker som alle tidligere er utgitt på papir, men som nå er gjort tilgjengelige på nettet. Thelin gransker hvordan materialet tar seg ut i netttutgavene, og kommenterer funksjonalitet og design.

Under rubrikken Meddelelser finner vi i dette nummeret et

minneord om Hans Jonsson skrevet av Carl-Erik Lundblad samt en rapport fra styret i NFL ved leder Hanne Lauvstad.

Hovedredaktører for dette nummeret er Sturla Berg-Olsen (Norge) og Anna Helga Hannesdóttir (Sverige). Som tidligere består redaksjonen ellers av én representant for hvert av de fem nordiske landene: Anna Braasch (Danmark), Kjetil Gundersen (Norge), Lennart Larsson (Sverige), Harry Lönnroth (Finland) og Ásta Svavarsdóttir (Island). På NFLs generalforsamling i mai 2021 ble Henrik Hovmark (Danmark) valgt som ny hovedredaktør, og han avløser fra og med nyttår 2022 Sturla Berg-Olsen, som dermed trer ut av redaksjonen.

I skrivende stund håper og tror vi at det vil bli mulig å avvikle et *LexicoNordica*-symposium etter vanlig mønster i 2022. Vi ønsker da å ta opp igjen det temaet som opprinnelig var planlagt for 2021. Temaene for de kommende to symposiene blir som følger:

2022: nordisk leksikografi – nå og i framtida

2023: oversettelse og leksikografi i Norden

Redaksjonen tar gjerne imot forslag til foredragsholdere for 2022-symposiet samt forslag til temaer som kan egne seg for framtidige symposier.

Vi vil gjerne takke de fem landsredaktørene for den utrettelige innsatsen de har lagt ned i året som har gått, på tross av pandemi og til tider vanskelige arbeidsforhold. Takk til Laurids Kristian Fahl, som nok en gang har stått for arbeidet med setting og distribusjon av nummeret. Nordplus Nordens språk har bevilget støtte til utgivelsen av tidsskriftet, noe vi setter stor pris på. Til slutt vil vi takke NFLs styre for godt samarbeid. En særlig takk går til Pär Nilsson, som gikk av som leder i 2021. Vi ser fram til å fortsette samarbeidet med den nye lederen, Hanne Lauvstad.

Sturla Berg-Olsen
seniorrådgiver, dr.art.
Språkrådet
Postboks 1573 Vika
NO-0118 Oslo
sturla.berg-olsen@sprakradet.no

Anna Helga Hannesdóttir
professor em.
Institutionen för svenska språket
Göteborgs universitet
Box 200
SE-405 30 Göteborg
anna.hannesdottir@svenska.gu.se